

ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Αριθμός 42

ΚΥΡΙΑΚΗ ΣΤ' ΛΟΥΚΑ

25-10-2026

Μέ τήν χάρη τοῦ Θεοῦ, ἀδελφοί μου, εἰσερχόμεθα σέ νέα ἐνότητα:

«ΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ». Στούς ἱερούς ναούς μας χρησιμοποιοῦμε γιά τή λατρεία μας πρός τόν Θεό καί τήν ὀρθή τέλεση τῶν ἱερῶν Μυστηρίων καί ὅλων τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν βιβλία (φυλλάδες), ἔτσι ὥστε ἐπαξίως καί διά τῶν ἱερῶν γραμμάτων, τῶν ὕμνων καί εὐχῶν νά δοξολογεῖται τό ἅγιο Ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ὅλα τά κείμενα τῶν λειτουργικῶν αὐτῶν βιβλίων εἶναι γραμμένα ἀπό τήν θεόπνευστη γραφίδα ἱερῶν μορφῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, ἁγίων καί σοφῶν Πατέρων, καί ἀποπνέουν πνευματική εὐωδία, ἀσύγκριτο θεολογικό κάλλος, θεόπνευστο ποιητικό ταλέντο καί σάν τέτοια ἀριστουργήματα μέ κανένα τρόπο δέν μποροῦν νά μεταφραστοῦν ἢ ἀποδοθοῦν σέ ἄλλη γλωσσική διατύπωση. Σκοπός τῶν κειμένων αὐτῶν εἶναι ἡ πνευματική ἀνύψωση τῶν πιστῶν εἰς «μίαν λατρείαν λογικήν καί εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ» (Ρωμ. 12,1). Στούς πρώτους χριστιανικούς χρόνους δέν ὑπῆρχαν λειτουργικά βιβλία, μέ τήν σημερινή ἔννοια τοῦ ὅρου. Ἡ Θεία Λατρεία ἐτελεῖτο βάσει τῆς παραδόσεως αὐτοσχεδίως, κατὰ τήν «δύναμη» τοῦ προεστῶτος. Πρῶτες ἐνδεικτικές καταγραφές ἔχουμε στή «Διδαχή τῶν Ἀποστόλων» καί στήν «Ἀποστολική παράδοση τοῦ Ἱππολύτου, μέ κύρια βάση τά γραφόμενα τῆς Παλαιᾶς καί τῆς Καινῆς Διαθήκης». Ἀπό τόν 4^ο αἰῶνα ἐμφανίζονται τά πρῶτα λειτουργικά βιβλία καί κείμενα, βάσει τῶν ὁποίων τελεῖται στό ἐξῆς ἡ λειτουργία καί οἱ λοιπές ἱερές ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας. Μέχρι τόν 8^ο αἰῶνα δέν περισώθηκαν λειτουργικά χειρόγραφα, λόγω ἀλλαγῆς τοῦ συστήματος τῆς ἑλληνικῆς γραφῆς. Τόν 9^ο αἰῶνα εἰσάγεται ἡ μικρογράμματη γραφή καί γρήγορα ἐπικρατεῖ, ἐνῶ τά μεγαλογράμματα χειρόγραφα δέν χρησιμοποιοῦνται καί καταστρέφονται, σημειώνει ὁ καθηγητής Ἰω. Φουντούλης. Σημαντική συμβολή στήν ἐκδοση καί διάδοση τῶν λειτουργικῶν βιβλίων εἶχε ἡ τυπογραφία ἀπό τόν 15^ο αἰῶνα. Οἱ σχετικές ἐκδόσεις γίνονταν κυρίως στή Βενετία, λόγω τῶν συνθηκῶν πού ἐπικρατοῦσαν κατὰ τήν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας στήν Ἑλλάδα. Ἀξιόλογοι ἐκδότες, διορθωτές κειμένων καί ἐπιμελητές μᾶς διέσωσαν τήν χειρόγραφη παράδοση. Σήμερα

κυκλοφοροῦν ἀρκετές ἐκδόσεις λειτουργικῶν βιβλίων, ἀπό τίς ὅποιες ἡ σημαντικότερη εἶναι ἡ πρόσφατη ἔκδοση ὅλης τῆς σειρᾶς τῶν λειτουργικῶν βιβλίων ἀπό τήν Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τά λειτουργικά βιβλία ἔχουν μεταφραστεῖ καί σέ ξένες γλῶσσες γιά τή λειτουργική χρήση ἀπό τοὺς ὀρθοδόξους μὴ ἑλληνόφωνους λαούς. Ἀπὸ τὰ λειτουργικά βιβλία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἄλλα μὲν προορίζονται γιά τήν χρήση τῶν λειτουργῶν, ἄλλα γιά τήν χρήση τῶν Ἀναγνωστῶν καί Ἱεροψαλτῶν καί ἄλλα γιά τοὺς πιστοὺς. Τά λειτουργικά βιβλία εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ. Αὐτό εἶναι τὸ βασικότερο λειτουργικό βιβλίο, τὸ «αἰώνιο βιβλίο», τὸ θεῖο καί ἱερό Εὐαγγέλιο. Τοῦτο πάντοτε εὐρίσκεται στό κέντρο τῆς Ἀγίας Τραπέζης καί μάλιστα τυγχάνει σπουδαίας καλλιτεχνικῆς ἐκτύπωσης καί εἶναι λαμπρῶς διακοσμημένο μέ εὐγενῆ μέταλλα. Ἡ λέξη Εὐαγγέλιο εἶναι σύνθετη ἀπὸ τὸ «εὖ» καί «ἀγγέλω», πού σημαίνει τήν «καλή ἀγγελία». Ὁ ὅρος Εὐαγγέλιο ἀναφέρεται κυρίως στά τέσσερα ἱερά βιβλία τῶν Εὐαγγελιστῶν Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ καί Ἰωάννου. Αὐτά ἔχουν γιά περιεχόμενό τους τήν ζωή, τήν διδασκαλία καί τὸ ἀπολυτρωτικό ἔργο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τά βιβλία αὐτά πῆραν τὸ ὄνομα Εὐαγγέλιο γιατί περιέχουν τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς ἀνακαίνισης τοῦ κόσμου ἀπὸ τὸν Θεάνθρωπο Λυτρωτῆ, τὸν Χριστό. Λέγεται καί «Ἐκλογάδιον» ἢ «Εὐαγγελιστάριον». Καί ἀπλούστερα «Ἱερόν Εὐαγγέλιον», αὐτό δηλαδή πού εἶναι σήμερα σέ λειτουργική χρήση. Διαιρεῖται σέ δύο μέρη (σύμφωνα μέ τὸν καθηγητὴ Ἰω. Φουντούλη), τὸ πρῶτο μέ τήν συνεχῆ ἀνάγνωση τῶν Εὐαγγελίων, διηρημένο σέ περικοπές, ἀπὸ τήν Κυριακή τοῦ Πάσχα μέχρι τήν Πεντηκοστή, ἔπειτα τὸ κατὰ Ματθαῖον ἀπὸ τήν Δευτέρα μετὰ τήν Πεντηκοστή μέχρι τὰ μέσα τοῦ Σεπτεμβρίου, τὸ κατὰ Λουκᾶ ἀπὸ τήν Δευτέρα μετὰ τὴν Ὑψωση μέχρι τὴν ἀρχὴ τῆς Τεσσαρακοστῆς) καί τὸ κατὰ Μᾶρκον κατὰ τὴν Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ. Αὐτὴ ἡ σειρά διεσώθη ἀπὸ ἓνα χειρόγραφο τοῦ 10^{ου} αἰῶνα, πού ἀναφέρεται στό τυπικὸ τῆς Ἀγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ δεύτερο μέρος τοῦ περιεχομένου τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου καταλαμβάνουν οἱ κατ'ἐκλογὴν περικοπές σύμφωνα μέ τὸ Μηνολόγιο ἀπὸ 1^{ης} Σεπτεμβρίου (ἀρχὴ τοῦ νέου ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους) μέχρι 31^{ης} Αὐγούστου, οἱ περικοπές δηλαδή πού ἀναγιγνώσκονται κατὰ τίς ἑορτές καί τίς μνῆμες ἑορταζομένων ἁγίων. Ἕνα τρίτο μέρος – εἶδος παραρτήματος – περιέχει τὰ ἑνδεκα ἑωθινὰ τῶν Κυριακῶν καί τίς περικοπές πού διαβάζονται σέ μυστήρια καί ἄλλες περιστάσεις (Βάπτισμα, Γάμος, Νεκρώσιμες Ἀκολουθίες, κ.λ.π.).

Τό Εὐαγγέλιο διαβάζεται μόνο ἀπό τούς Κληρικούς (Ἐπίσκοπο, Πρεσβύτερο, Διάκονο), εἰκονίζει τόν ἴδιο τόν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό, τόν σαρκωθέντα Λόγο τοῦ Θεοῦ, λιτανεύεται, θυμιᾶται, καί, ὅπως προείπαμε, ἀποτίθεται πάντοτε στήν Ἁγία Τράπεζα. Βέβαια, κάθε ναός διαθέτει καί ἄλλα Εὐαγγέλια, τά ὁποῖα καί φυλάσσονται μαζί μέ τά ἄλλα ἱερά σκεύη στό Σκευοφυλάκιο, ἐντός τοῦ Ἁγίου Βήματος.

Στό Εὐαγγέλιο εἰκονίζονται στό μέν ἐμπρόσθιο ἐξώφυλλο ἡ Σταύρωση μαζί μέ τούς Εὐαγγελιστές καί στό ὀπίσθιο μέρος ἡ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου καί κρατεῖται ἡ τίθεται ἀνάλογα μέ τόν χαρακτήρα τῶν ἡμερῶν, τόν ἀναστάσιμο ἢ μή. Ὁ μέγας λειτουργιολόγος Ἅγιος Συμεών ἐπίσκοπος Θεσσαλονίκης σημειώνει: «Αὕτη ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου σημαίνει τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου σέ ὅλον τόν κόσμον, τό ὁποῖο μετά τήν Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου ἀπό τούς μαθητές του κηρύχθηκε. Πρῶτος ὁ Ἀπόστολος, ἔπειτα τό Εὐαγγέλιο κηρύσσεται, διότι πρῶτα, ἀφοῦ ἐνδυναμώθηκαν οἱ μαθητές μέ τήν Θεία Χάρη ἀποστάλθηκαν, ἔπειτα τήν οἰκουμένην περιτρέχοντες τό Εὐαγγέλιο ἐκήρυξαν».

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Η΄ ΠΡΑΞΑΠΟΣΤΟΛΟΣ. Αὐτό εἶναι βιβλίο τοῦ ἀναγνώστου, πού περιέχει τίς περικοπές ἀπό τίς Πράξεις καί τίς Ἐπιστολές τῶν Ἀποστόλων, πού διαβάζονται κατὰ τίς συνάξεις. Γιά τόν τρόπο κατανομῆς τῆς ὕλης του ἰσχύουν κατ'ἀναλογίαν ὅπως εἶπαμε γιά τό Εὐαγγέλιο (σύμφωνα μέ τόν καθηγητή Ἰω. Φουντούλη). Ἡ ἀρχή γίνεται ἀπό τίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, πού διαβάζονται ἀπό τό Πάσχα ὡς τήν Πεντηκοστή, καί ἔπονται οἱ περικοπές ἀπό τίς Ἐπιστολές τοῦ Παύλου καί τίς Καθολικές Ἐπιστολές. Στήν Τεσσαρακοστή διαβάζεται ἡ πρὸς Ἑβραίους, ἐνῶ γιά τίς Κυριακές καί τά Σάββατα ὅλου τοῦ ἔτους προτιμοῦνται οἱ ἐπιστολές τοῦ Παύλου ἔναντι τῶν Καθολικῶν Ἐπιστολῶν, πού διαβάζονται κατὰ τίς καθημερινές καί κατὰ τούς ἑσπερινούς τῶν ἑορτῶν τῶν Ἀποστόλων. Στό βιβλίο τοῦ Ἀποστόλου περιέχονται καί τά προκείμενα καί ἀλληλουϊάρια καί τά ἀντίφωνα καί τά κοινωνικά.

Θά συνεχίσουμε ὅμως, σύν Θεῷ, στό ἐπόμενο κήρυγμα. **ΑΜΗΝ!**